

KUMULATYWNA KWALIFIKACJA PRAWNA A PRZEDAWNIEŃ KARALNOŚCI W PRAWIE KARNYM

JERZY LACHOWSKI*

DOI: 10.26399/iusnovum.v13.2.2019.18/j.lachowski

1. UWAGI WSTĘPNE

Zagadnienie zbiegu przepisów i jego konsekwencji jest często przedmiotem dociekań, zwłaszcza w doktrynie prawa karnego. Poświęcono tej problematyce kilka monografii i wiele artykułów naukowych¹. W kręgu zainteresowania jest jednak najczęściej istota zbiegu przepisów, jego rodzaje, a także skutki w zakresie podstawy skazania czy też podstawy wymiaru kary. Rozważa się również wpływ wieku sprawcy na kumulatywną kwalifikację prawną, a także relację między trybem ścigania przestępstw opisanych w zbiegających się przepisach a multiplikacją podstawy skazania. Jak do tej pory, przedmiotem szerszej analizy naukowej nie uczyniono problemu relacji pomiędzy kumulatywną kwalifikacją prawną a upływem terminu przedawnienia karalności przestępstwa opisanego jednym ze zbiegających się przepisów. Chodzi o sytuację, w której ten sam czyn sprawcy jest kwalifikowany kumulatywnie na podstawie co najmniej dwóch przepisów operujących różnymi sankcjami, lecz w stosunku do przestępstwa opisanego przepisem przewidującym sankcję łagodniejszą upłynął już termin przedawnienia

* Jerzy Lachowski, dr hab., prof. UMK, Katedra Prawa Karnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; e-mail: jerzy.lachowski@law.umk.pl; ORCID: 0000-0002-6669-2105

¹ Por np. P. Kardas, *Zbieg przepisów ustawy w prawie karnym. Analiza teoretyczna*, Warszawa 2011; W. Wolter, *Kumulatywny zbieg przepisów ustawy*, Warszawa 1960; *Zbieg przepisów oraz zbieg przestępstwa w polskim prawie karnym. Materiały II Bielańskiego Kolokwium Karnistycznego*, red. J. Majewski, Toruń 2006; A. Spotowski, *Pomijalny (pozorny) zbieg przepisów ustawy i przestępstwo*, Warszawa 1976; A. Zoll, *Zbieg przepisów ustawy w polskim prawie karnym*, „Annales UMCS” 2013, Sectio G, Ius, vol. 60, nr 2, s. 281–295 oraz przywoływana tam literatura.

wskazany w art. 101 k.k. Powstaje pytanie, czy przepis taki należy eliminować z podstawy skazania, czy też o przedawnieniu karalności przestępstwa kwalifikowanego kumulatywnie decyduje sankcja zawarta w przepisie najsurowszym, stanowiącym podstawę wymiaru kary na podstawie art. 11 § 3 k.k. Wypowiedzi przedstawicieli nauki w zakresie tego zagadnienia można odnaleźć niekiedy w komentarzach do art. 11 § 2 k.k., ale ograniczają się one z reguły do wskazania, że problem dostrzegany jest w praktyce, i opowiedzeniem się za takim czy innym poglądem wyrażonym w judykaturze, bez pogłębionej argumentacji wspierającej określone rozwiązanie. Praktyczne walory zasygnalizowanej kwestii oraz brak szerszej wypowiedzi w nauce prawa karnego w tym zakresie, a także sposób rozstrzygnięcia tego problemu przez SN w uchwale z 20 września 2018 r.² składają do bliższego przyjrzenia się temu zagadnieniu.

2. KUMULATYWNA KWALIFIKACJA A PRZEDAWNIE NIE KARALNOŚCI W JUDYKATURZE I DOKTRYNIE PRAWA KARNEGO

W judykaturze zasygnalizowany w tytule i wprowadzeniu problem nie jest rozwiązywany jednolicie. Można wskazać co najmniej dwa skrajne poglądy w tym zakresie.

Po pierwsze, przyjmuje się, że w razie upływu terminu przedawnienia odnośnie do fragmentu czynu kwalifikowanego kumulatywnie, który został opisany przepisem przewidującym sankcję łagodniejszą, konieczne jest pominięcie tego uregulowania w podstawie skazania. Takie rozwiązanie prezentowane jest przede wszystkim w orzecznictwie sądów apelacyjnych. Podkreśla się na zasadzie wykładni systemowej, że w wypadku kumulatywnej kwalifikacji prawnej, do której dochodzi na podstawie art. 11 § 2 k.k., należy uwzględniać reguły wynikające z art. 101 k.k. i 102 k.k., co musi prowadzić do eliminacji z podstawy skazania przepisu, określającego typ przestępstwa, w stosunku do którego termin przedawnienia już upłynął³. Jednocześnie wskazuje się, że w przedstawionym przypadku nie jest zasadne wyłączenie „czynu” opisanego przepisem przewidującym sankcję łagodniejszą, w stosunku do którego upłynął już termin przedawnienia karalności, i umorzenie postępowania w tym zakresie na zasadzie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. W takim wypadku w stosunku do dwóch różnych „fragmentów” tego samego czynu zapaść dwa skrajnie sprzeczne ze sobą rozstrzygnięcia (umorzenie postępowania, skazanie). Trzeba však podkreślić, że kumulatywna kwalifikacja prawna, będąca skutkiem rzeczywistego zbiegu przepisów ustawy, wchodzi w grę jedynie wtedy, gdy sprawca dopuścił się jednego czynu, w stosunku do którego musi zapaść jedno jednolite rozstrzygnięcie. Dopuszczalna jest co najwyżej modyfikacja kwalifikacji prawnej. Uznanie, że w przedstawionym przypadku mamy do czynienia z nowym typem przestępstwa, kwalifikowanym z kilku przepisów, mającym jeden termin

² I KZP 7/18, www.sn.pl.

³ Tak SA w Białymstoku w wyroku z 31 stycznia 2013 r., II AKa 254/12, Legalis nr 715070.

przedawnienia karalności determinowany najsurowszym spośród zbiegających się przepisów, prowadziłoby do konieczności skazania sprawcy za takie zachowanie, które gdyby wystąpiło jako samodzielny czyn kwalifikowany odrębnie, nie mogłoby być ukarane. Przyjmuje się, że te elementy, które decydują o jedności czynu, który podlega kumulatywnej kwalifikacji prawnej, nie mogą niweczyć ujemnych przesłanek procesowych odnoszących się do poszczególnych jego fragmentów. Z uwagi na to, że ujemna przesłanka procesowa z art. 17 §1 pkt 6 k.p.k. ma charakter materialnoprawny, musi wpływać na kształt kwalifikacji kumulatywnej. Konieczne jest zatem pominięcie w podstawie skazania takiego unormowania⁴. Niekiedy wprost podkreśla się, że jeśli ten sam czyn wyczerpuje znamiona opisane w co najmniej dwóch zbiegających się przepisach (na zasadzie zbiegu kumulatywnego), jednakże „w odniesieniu do jednego z przepisów zachodziłoby przedawnienie, to w świetle art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. nie byłaby dopuszczalna kwalifikacja kumulatywna”⁵. Podobne rozwiązanie akceptowane jest w wypadku innych okoliczności wyłączających ściganie, jak choćby brak skargi uprawnionego oskarżyciela czy też wniosku o ściganie pochodzącego od osoby uprawnionej, lub też abolicji⁶.

Po drugie, trzeba również wskazać prezentowany w orzecznictwie przeciwny pogląd, zgodnie z którym w przedstawionej tu sytuacji wpływ terminu przedawnienia odnośnie do pewnego „fragmentu” czynu opisanego kumulatywnie nie wpływa na kształt kwalifikacji prawnej. Dominuje on w judykaturze SN. Dla uzasadnienia takiego rozwiązania podnosi się, że nie jest istotne, znamiona ilu przepisów sprawca jednym czynem wyczerpał, w takim przypadku jeden czyn i tak stanowi jedno przestępstwo. Oznacza to, że termin przedawnienia karalności odnosi się do takiego czynu jako całości, mimo że co do zbiegających się przepisów zachodzą różne terminy. W takim wypadku termin przedawnienia karalności ustalany jest na podstawie tego przepisu, który jest najsurowszy, a jednocześnie stanowi podstawę wymiaru kary (art. 11 § 3 k.k.)⁷. W innym miejscu SN wyraźnie stwierdził, że skoro jeden czyn zabroniony stanowi jedno przestępstwo, to ma ono jeden termin przedawnienia i nie ma normatywnych podstaw do ustalania terminów przedawnienia dla poszczególnych fragmentów tego czynu. W razie kumulatywnej kwalifikacji prawnej niezbędne jest ustalenie, jaką karą zagrożone jest tak kwalifikowane przestępstwo. Ponieważ zagadnienie wymiaru kary za taki czyn jednoznacznie rozwiązuje przepis art. 11 § 3 k.k., stanowiąc, że karę wymierza się na podstawie przepisu najsurowszego, to konieczne jest przyjęcie, że termin przedawnienia zdeterminowany jest tym właśnie przepisem, a nie przepisami przewidującymi łagodniejsze zagrożenia. W przypadku kumulatywnej kwalifikacji prawnej mamy do czynienia tylko z jednym czynem, więc w grę może wchodzić tylko jeden termin przedawnienia. W przedstawionej sytuacji zachodzi wszak jedno przestępstwo ze

⁴ Zob. wyrok SA we Wrocławiu z 6 maja 2015 r., II AKA 88/15, OSAWr 2015, nr 3, poz. 328; zob. także W. Daszkiewicz, *Glosa do wyroku SN z 10 kwietnia 1977 r.*, sygn.. RW 116/77, NP. 1978, nr 6, s. 994; A. Wąsek, *Kodeks karny. Komentarz. Tom I*, Gdańsk 1999, s. 171.

⁵ Por. wyrok SA we Wrocławiu z 19 czerwca 2001 r., II AKA 218/01, OSA 2001, nr 10, poz. 63.

⁶ Zob. wyrok SA we Wrocławiu z 15 października 2015 r., II AKA 245/15, Legalis nr 1360975.

⁷ Por. postanowienie SN z 30 października 2014 r., I KZP 19/14, OSNKW 2015, nr 1, poz. 1; postanowienie SN z 28 maja 2015 r., II KK 131/15, KZS 2015, nr 9, poz. 9.

wspólną oceną, która jest konsekwencją krzyżowania się norm⁸. Przyjmowanie, że poszczególne fragmenty czynu kwalifikowanego kumulatywnie muszą być oceniane odrębnie pod kątem przedawnienia karalności oznaczałoby dzielenie jednego czynu na kilka⁹. Nadto podnosi się, że przedmiotem przedawnienia nie jest kwalifikacja prawna, lecz czyn popełniony przez sprawcę. Stąd w razie kumulatywnej kwalifikacji przestępstwa konieczna jest ocena jego karalności z perspektywy zasady jedności czynu¹⁰. Instytucja przedawnienia odnosi się zatem do integralnej całości przypisanego czynu, mimo że terminy przedawnienia poszczególnych typów przestępstw, które obejmuje kumulatywna kwalifikacja prawna, są różne¹¹. Problem ten był również rozważany w kontekście czynu ciągłego. W orzecznictwie SN stwierdzono, że poszczególne zachowania opisane w czynie ciągłym, co do którego zastosowano kumulatywną kwalifikację prawną z art. 11 § 2 k.k., nawet jeśli pozwalają na ich naturalne wyodrębnienie oraz gdy wypełniają w całości znamiona poszczególnych czynów zabronionych, to nie mogą być analizowane w kontekście terminów przedawnienia w oderwaniu od treści przepisu art. 11 § 3 k.k. oraz art. 101 k.k. Wskutek tego następuje przedawnienie całości przestępstwa, a nie jego pojedynczych składników, a do przestępstwa kwalifikowanego kumulatywnie należy stosować termin przedawnienia na podstawie przepisu najsurowszego¹². Warto również dodać, w kontekście przytaczanego tutaj stanowiska judykatury, że kara jest wyznacznikiem terminu przedawnienia karalności, a w wypadku kumulatywnej kwalifikacji prawnej jest to kara przewidziana w przepisie najsurowszym. To ona zatem determinuje długość terminu przedawnienia¹³.

Przywołany pogląd, zgodnie z którym o terminie przedawnienia karalności przestępstwa kwalifikowanego kumulatywnie decyduje najsurowszy z przepisów, którego znamiona sprawca wypełnił, wypowiediany jest także w orzecznictwie sądów apelacyjnych. Wyrażono go na przykład na gruncie instytucji czynu ciągłego, gdzie stwierdzono, że jeśli czyn taki składa się z zachowań mogących odrębnie wypełnić znamiona czynu zabronionego, to ujęcie ich w ramy czynu ciągłego, o którym mowa w art. 12 k.k. przy jednoczesnym zastosowaniu kumulatywnej kwalifikacji prawnej, oznaczać będzie, że termin przedawnienia całego czynu ciągłego wyznaczać będzie termin przedawnienia właściwy dla tego typu czynu, który zagrożony jest karą najsurowszą i który stanowi jednocześnie podstawę wymiaru kary. Wskazany pogląd stanowi rezultat traktowania czynu ciągłego jako jednego czynu zabronionego, do którego znajduje zastosowanie konstrukcja opisana w art. 11 § 2 k.k., a to obliguje do skorzystania z art. 11 § 3 k.k., który determinuje termin przedawnienia karalności. Jak się podkreśla, w kontekście terminu przedawnienia karalności przestępstwa kwalifikowanego kumulatywnie nie można odrywać się od treści art. 11 § 3 k.k. Nie ma podstaw do ustalania odrębnych terminów przedawnienia dla poszczególnych

⁸ Tak W. Wolter, *Kumulatywny zbieg przepisów ustawy*, Warszawa 1960, s. 48–49.

⁹ Por. wyrok SN z 14 stycznia 2010 r., V KK 235/09, OSNKW 2010, nr 6, poz. 50.

¹⁰ Zob. postanowienie SN z 22 marca 2016 r., V KK 345/15, Legalis nr 1430515.

¹¹ Tak SN w postanowienie z 19 października 2016 r., IV KK 333/16, Legalis nr 1537680.

¹² Zob. wyrok SN z 23 listopada 2016 r., III KK 225/16, OSNKW 2017, nr 4, poz. 18; por. także wyrok SN z 29 października 2015 r., SDI 42/15, Legalis 1364797.

¹³ Zob. postanowienie SN z 29 czerwca 2017 r., IV KK 203/17, Legalis nr 1682039.

fragmentów czynu kwalifikowanego kumulatywnie¹⁴. Ponadto podnosi się w orzecnictwie sądów apelacyjnych, że poprzez kumulatywną kwalifikację prawną poszczególne przepisy, które się nań składają, tracą swoją samodzielność. Utworzone w ten sposób przestępstwo zagrożone jest karą przewidzianą w przepisie najsurowszym, i to on jest wyznacznikiem terminu przedawnienia¹⁵. Warto również podnieść, że na skutek kwalifikacji kumulatywnej powstaje „nowy” typ przestępstwa zagrożony karą przewidzianą w przepisie najsurowszym, który wyznacza termin przedawnienia¹⁶.

Wątpliwości związane z przytoczonymi dwoma rozwiązaniami zasygnalizowanego problemu rozstrzygnął SN w uchwale z dnia 20 września 2018 r., w której stwierdził, że w wypadku czynu wyczerpującego znamiona dwóch lub więcej przepisów ustawy karnej, który stanowi przestępstwo podlegające kumulatywnej kwalifikacji prawnej (art. 11 § 2 k.k.), termin przedawnienia jego karalności wyznaczony jest, na podstawie art. 101 k.k., na podstawie wysokości kary grożącej za to przestępstwo określonej w myśl art. 11 § 3 k.k. albo innych przesłanek wymienionych w przepisach dotyczących terminu przedawnienia, a stosuje się go do całego kumulatywnie kwalifikowanego przestępstwa¹⁷. W uzasadnieniu tej uchwały SN odwołał się przede wszystkim do struktury przestępstwa, wskazał też, że poprzez zastosowanie art. 11 § 2 k.k. powstaje nowy typ przestępstwa. Podniósł, że w razie kumulatywnej kwalifikacji prawnej konieczne jest zbadanie, „czy w relacji do każdego fragmentu zachowania wyodrębnionego przy pomocy zestawów znamion typów czynów zabronionych zbiegających się do oceny prawnej tego samego czynu występują także inne elementy składające się na strukturę przestępstwa”. Jeśli w stosunku do jakiegoś fragmentu zachodzą na przykład podstawy do wyłączenia winy (jak choćby wiek sprawcy), to wówczas fragment ów należy pominąć w kwalifikacji kumulatywnej. Dostrzegając jednak, że nie ma podstaw do identycznego traktowania instytucji przedawnienia, która do struktury przestępstwa nie należy. Aby w podstawie skazania mogły pozostać wszystkie zbiegające się przepisy, w stosunku do każdego fragmentu czynu opisanego kumulatywnie muszą zachodzić przesłanki odpowiedzialności karnej wynikającej ze struktury przestępstwa. W dalszej części uzasadnienia podkreśla się, że jeżeli w konkretnej sprawie nie zachodzą wszystkie warunki karalności w stosunku do fragmentów czynu kwalifikowanego kumulatywnie, a więc nie wszystkie warunki zastosowania normy sankcjonującej, to wówczas nie ma podstaw do kreowania zbiegu kumulatywnego przepisów ustawy. W konsekwencji w uzasadnieniu SN wskazał, że „uznać należy za trafne, ale jedynie w części, stanowisko, zgodnie z którym upływ terminu przedawnienia właściwego dla określonego typu przestępstwa, gdy przepis ustawy karnej zawierającej jego znamiona pozostaje w kumulatywnej

¹⁴ Por. wyrok SA we Wrocławiu z 19 lutego 2015 r., II Aka 13/15, Legalis 1213468.

¹⁵ Zob. wyrok SA w Katowicach z 2 sierpnia 2013 r., II Aka 480/12, KZS 2013, nr 4, poz. 15; wyrok SA we Wrocławiu z 22 grudnia 2016 r., sygn. II Aka 337/16, Legalis 1576341; wyrok SA we Wrocławiu z 25 lutego 2016 r., II Aka 331/15, Legalis 1443569; wyrok SA w Katowicach z 2 czerwca 2016 r., II Aka 141/16, OSAKat 2016, nr 3, poz. 4; wyrok SA w Katowicach z 22 czerwca 2017 r., II Aka 150/17, Legalis 1658164.

¹⁶ Por. wyrok SA w Katowicach z 24 maja 2013 r., II Aka 563/12, KZS 2013, nr 10, poz. 63.

¹⁷ I KZP 7/18, www.sn.pl.

kwalifikacji prawnej z innymi przepisami ustawy karnej, nie wyklucza jego powołania w kwalifikacji prawnej czynu przypisanego sprawcy”.

Podobnie jak w orzecznictwie, również w doktrynie prawa karnego zasygnalizowany problem prawny nie jest jednolicie rozwiązywany.

A. Wąsek odniósł się krytycznie do możliwości powołania w kwalifikacji prawnej przepisu, określającego typ ścigany z oskarżenia prywatnego nie tylko z powodu nieobjęcia przez prokuraturę ściganiem go z urzędu, ale również wtedy, gdy nastąpiło w tym zakresie przedawnienie karalności¹⁸. Autor przywołał również pogląd W. Daszkiewicza, wyrażony jeszcze na gruncie Kodeksu karnego z 1969 r., który stwierdził, że w takim wypadku za pominięciem przepisu o przestępstwie ściganym z oskarżenia prywatnego przemawia materialnoprawny charakter instytucji przedawnienia. Skoro skutkiem przedawnienia jest ustanie karalności, to naturalną konsekwencją tego jest pominięcie przepisu o przestępstwie ściganym z oskarżenia prywatnego, odczynnemu do którego taki termin upłynął¹⁹.

Można jednak wskazać autorów, którzy inaczej rozstrzygają to zagadnienie. M. Gałązka, w ślad za niektórymi orzeczeniami sądów apelacyjnych, a także SN, podkreśla, że przedawnienie przestępstwa opartego na kumulatywnej kwalifikacji prawnej odnosi się do całości przypisanego czynu, a nie do poszczególnych przepisów składających się na taką kwalifikację. Długość terminu przedawnienia zależna jest od sankcji przepisu najsurowszego, który w myśl art. 11 § 3 k.k. stanowi podstawę wymiaru kary za przestępstwo kwalifikowane kumulatywnie. Autorka nie przytoczyła żadnych nowych argumentów, poza sformułowanymi w judykaturze dla uzasadnienia takiego rozwiązania. Dostrzegła natomiast, że w orzecznictwie zachodzi rozbieżność w kwestii dopuszczalności powoływania w kwalifikacji prawnej przepisu, który przesądzałby o upływie terminu przedawnienia, gdyby stanowił samoistną kwalifikację prawną czynu²⁰.

Bodaj jedynym autorem, który nieco szerzej wypowiedział się w zakresie analizowanego w niniejszym opracowaniu zagadnienia, jest M. Kulik, który wprost stawia pytanie, czy w przypadku zbiegu kumulatywnego w kwalifikacji prawnej należy pominąć przepis typizujący przestępstwo, w stosunku do którego upłynął już termin przedawnienia. Odwołując się do literatury przedmiotu, akcentuje istotę zbiegu kumulatywnego, która postrzegana jest jako instrument umożliwiający oddanie pełnej zawartości kryminalnej czynu, stanowiącego jedno przestępstwo. Wskutek jego zastosowania – jak dalej podkreśla –

ocena zachowania sprawcy nie jest wielokrotna (jak byłoby w wypadku zbiegu idealnego przestępstw), lecz jedna, wspólna. Oznacza to, że w takiej sytuacji nie mamy do czynienia z kilkoma typami, lecz z jednym. Jest to typ specyficzny. Dochodzi w kon-

¹⁸ A. Wąsek, *Kodeks karny. Komentarz. Tom I*, Gdańsk 1999, s. 171.

¹⁹ W. Daszkiewicz, *Głosa do wyroku SN z 10 kwietnia 1977 r.*, sygn.. RW 116/77, NP. 1978, nr 6, s. 994.

²⁰ M. Gałązka, w: A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 149.

kretnym wypadku do utworzenia na potrzeby jednostkowego przypadku nowego typu czynu zabronionego, którego zakres ustawowych znamion jest współwyznaczany przez pozostające w zbiegu przepisy²¹.

M. Kulik jednocześnie zaznacza – odwołując się do stanowiska P. Kardasa²² – iż nie chodzi tutaj o żadną prawotwórczą działalność sądu, lecz o „dekodowanie jednej normy sankcjonowanej z kilku przepisów ustawy”²³. Podnosi dalej, że w przedstawionej sytuacji mamy do czynienia z czynem zabronionym o własnym zestawie ustawowych znamion, wyznaczonych zbiegającymi się przepisami, a także o własnym zagrożeniu ustawowym, wynikającym z najsurowszego ze zbiegających się przepisów. Wprost dodaje, że „to on wyznacza termin przedawnienia karalności. Czyni to w odniesieniu do całego typu, który składa się ze znamion pierwotnie należących do czynów zabronionych pozostających w kumulatywnym zbiegu przepisów, zarówno do tych, które typizują takie czyny zabronione, których termin przedawnienia karalności już jest długi, jak też do tych typizujących takie czyny zabronione, których termin przedawnienia karalności jest krótki²⁴. Zdaniem M. Kulika odmienna ocena rzeczowego zagadnienia musiałaby oznaczać, że mamy do czynienia z wielością przestępstw i przedawnieniem karalności nie przestępstwa, lecz kwalifikacji prawnej²⁵.

3. WŁASNE STANOWISKO W KWESTII ZASYGNALIZOWANEGO PROBLEMU

Wydaje się, że odpowiedź na pytanie, czy w kwalifikacji kumulatywnej czynu pozostaje przepis, opisujący przestępstwo, w stosunku do którego termin przedawnienia karalności już upłynął, musi być poprzedzona rozstrzygnięciem innej kwestii, a mianowicie, czy na skutek kwalifikacji kumulatywnej dochodzi do powstania nowego typu, zagrożonego w istocie karą przewidzianą w przepisie najsurowszym. Na tak postawione pytanie należy odpowiedzieć stanowczo przecząco. Trzeba wszak przypomnieć, że typy czynów zabronionych nie tworzy praktyka, lecz ustawodawca. To ustawa, w myśl zasady *nullum crimen sine lege*, wyczerpująco określa znamiona czynu zabronionego. Co więcej, z przytoczonej zasady wynika również inna reguła, a mianowicie *numerus clausus* typów czynów zabronionych oraz zakaz ich tworzenia przy pomocy konstrukcji prawnych przewidzianych w ustawie karnej²⁶. Gdyby uznać, że poprzez kumulatywną kwalifikację prawną powstaje nowy

²¹ M. Kulik, *Przedawnienie karalności i przedawnienie wykonania kary w polskim prawie karnym*, Warszawa 2014, s. 232.

²² P. Kardas, *Zbieg przepisów ustawy w prawie karnym. Analiza teoretyczna*, Warszawa 2011, s. 233–234.

²³ M. Kulik, *Przedawnienie karalności...*, op. cit., s. 232.

²⁴ Ibidem, s. 233.

²⁵ Ibidem.

²⁶ Skoro tylko w ustawie może być określony czyn zabroniony, to znaczy, że katalog takich czynów ogranicza się do tych, które są wyraźnie opisane w takim akcie. Więcej na ten temat

typ czynu zabronionego, to należałoby konsekwentnie powiedzieć, że katalog czynów zabronionych jest w istocie otwarty. Konfiguracje krzyżowania się znamion określonych w ustawie z powodu dużej liczby typów są bardzo liczne, nie da się ich skatalogować, wszak praktyka jest bogatsza od prawa stanowionego i często je wyprzedza. Otwarty katalog czynów zabronionych jest nie do pogodzenia z zasadą *nullum crimen sine lege*. Zgodzić się zatem należy z P. Kardasem, który stwierdza, że „dyrektywa wyrażona w przepisie statuującym konstrukcję kumulatywnej kwalifikacji w żadnym wypadku nie prowadzi do przyznania organom stosującym prawo funkcji prawodawczych”²⁷. Poprzez zastosowanie kumulatywnej kwalifikacji prawnej organ stosujący prawo nie tworzy jednak nowego typu przestępstwa, lecz dokonuje oceny jednego czynu przez pryzmat kilku przepisów, do czego obliguje treść art. 11 § 2 k.k. Jednakowoż trudno zgodzić się z innym poglądem tego samego autora, jakoby na skutek zastosowania rzeczony konstrukcji prawnej dochodziło „do utworzenia nowego typu czynu zabronionego z elementów wyrażonych w ustawie karnej w znamionach zbiegających się przepisów”²⁸. Funkcją przepisu art. 11 § 2 k.k. nie jest bowiem wykreowanie nowego typu czynu zabronionego, lecz wskazanie tych uregulowań, które stanowią podstawę skazania. Innymi słowy, przepis ten określa regulację (wszystkie zbiegające się przepisy) jako punkt odniesienia przy dokonywaniu oceny jednego czynu.

O tym, że przepis art. 11 § 2 k.k. nie stanowi podstawy wykreowania nowego typu czynu zabronionego, świadczy jego stylizacja. Otóż uregulowanie to wystawia regułę, że w razie zbiegu rzeczywistego przepisów ustawy sąd skazuje za jedno przestępstwo na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów. Podstawą skazania stają się wszystkie zbiegające się przepisy. Nie następuje w takim wypadku przypisanie nowego typu, tworzonego niejako *ad hoc*, na skutek okoliczności, w których przyszło działać sprawcy. Takiego sformułowania nie można czytać w ten sposób, że dochodzi tutaj do skazania za nowy czyn zabronionego, stypizowany w zbiegających się przepisach. Zbiegają się bowiem przepisy typizujące różne czyny zabronione. Ustawodawca nakazuje jedynie dokonywać oceny czynu popełnionego przez sprawcę z perspektywy wszystkich zbiegających się przepisów.

Nie można zgodzić się również z przywołaną wyżej tezą, że na skutek zbiegu przepisów powstaje typ czynu zabronionego, który zagrożony jest karą przewidzianą w przepisie najsurowszym. Taki pogląd popada w kolizję z funkcją art. 11 § 3 k.k., który nie stanowi o zagrożeniu nowego typu, lecz przewiduje dyrektywę interpretacyjną adresowaną wyłącznie do sądu i wskazującą na to, który ze zbiegających się przepisów będzie stanowił podstawę wymiaru kary. Za takim rozumieniem przepisu art. 11 § 3 k.k. przemawia jego brzmienie literalne, z którego nie wynika, że kara przewidziana w przepisie najsurowszym stanowi zagrożenie

zob. np. W. Wróbel, A. Zoll, *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków 2010, s. 94; R. Dębski, *Zasada nullum crimen sine lege i postulat wyłączności ustawy*, „Acta Universitatis Lodzensis, Folia Iuridica” 1992, nr 50, s. 100; T. Bojarski, *Typizacja przestępstw i zasada nullum crimen sine lege (wybrane zagadnienia)*, „Annales UMCS” 1977, Sectio G, vol. XXIV, s. 147; J. Długosz, *Ustawowa wyłączność i określoność w prawie karnym*, Warszawa 2016, s. 146.

²⁷ P. Kardas, *Zbieg przepisów ustawy w prawie karnym...*, op. cit., s. 233–234.

²⁸ Ibidem.

ustawowe dla nowego typu, że tak skonstruowane przestępstwo zagrożone jest przepisem najsurowszym, lecz tylko tyle, że stanowi on podstawę wymiaru kary.

Faktem jest, że funkcją przepisu art. 11 § 2 k.k. jest to, aby w kwalifikacji prawnej czynu oddać w pełnym zakresie jego zawartość kryminalną, cały ładunek bezprawia. To mogłoby przemawiać przeciwko pomijaniu w podstawie skazania przepisu, który dotyczy przestępstwa, odnośnie do którego termin przedawnienia już minął. Nie jest to jednak reguła nieznaną wyjątków. Przyjąć należy, że w razie popełnienia czynu przez sprawcę, który nie ukończył 17 lat, ale ukończył lat 15, który jest kwalifikowany kumulatywnie na podstawie jednego z przepisów wskazanych w art. 10 § 2 k.k. oraz przepisu spoza tego katalogu, względem zasady płynącej z art. 10 § 1 k.k. nakazuje pominąć ten ostatni przepis w podstawie skazania²⁹. Jeżeli zbiegają się ze sobą przepisy dotyczące przestępstw ściganych z urzędu i na wniosek, ujęcie w kwalifikacji prawnej takiego czynu przepisu odnoszącego się do przestępstwa ściganego na wniosek jest uzależnione od tego, czy taki wniosek został złożony³⁰. Brak wniosku nakazuje pominięcie go w podstawie skazania. Wreszcie jeśli zbiega się przepis dotyczący przestępstwa ściganego z urzędu oraz z oskarżenia prywatnego, ujęcie obydwu przepisów w ramy jednej kwalifikacji prawnej jest dopuszczalne tylko wówczas, gdy prokurator podjął decyzję o ściganiu całego przestępstwa z urzędu w imię ochrony interesu społecznego (art. 60 § 1 k.p.k.)³¹. Jeśli takiej decyzji prokurator nie podejmie, w kwalifikacji prawnej należy wyłączyć przepis o przestępstwie ściganym z oskarżenia prywatnego. Jeszcze innym wyjątkiem od zasady oddawania w kumulatywnej kwalifikacji prawnej pełnego ładunku bezprawia jest sytuacja, w której sprawca dopuszcza się tzw. usiłowania kwalifikowanego, ale dobrowolnie zapobiegnie skutkowi należącemu do znamion przestępstwa materialnego pierwotnie zamierzonego. Jako przykład można podać przypadek, w którym sprawca oddał celny strzał w kierunku ofiary w celu pozbawienia jej życia, po czym zreflektował się, wezwał pogotowie ratunkowe i tym samym uratował życie pokrzywdzonemu, choć nie ustrzegł go przed ciężkim uszczerbkiem na zdrowiu polegającym na utracie jednego płuca. W takim wypadku, dla oddania pełnej zawartości kryminalnej czynu sprawcy, należałoby powołać przepis art. 148 § 1 k.k. w zw. z art. 13 § 1 k.k. oraz art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. Znamiona wskazanych tutaj przestępstw zostały bowiem wyczerpane. Jednakże z uwagi na treść przepisu art. 15 § 1 k.k., który zabrania pociągania do odpowiedzialności karnej za usiłowanie zabójstwa, przepisy art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. muszą zostać pominięte, wszak zachowanie to nie ulega karze.

Przedstawione sytuacje wskazują wyjątki od zasady oddania w kwalifikacji prawnej czynu pełnego ładunku bezprawia. Wyjątki te są konieczne ze względu na

²⁹ Por. wyrok SA we Wrocławiu z 15 października 2015 r., II Aka 245/15, Legalis 1360975; wyrok SA w Katowicach z 20 listopada 2014 r., II Aka 313/14, Lex 1665550.

³⁰ Zob. A. Zoll, w: *Kodeks karny. Część ogólna. Tom I. Komentarz do art. 1–52*, red. A. Zoll, W. Wróbel, Warszawa 2016, s. 204; por. też wyrok SN z 14 czerwca 2002 r., II KKN 267/01, Legalis 59429; wyrok SN z 15 października 2003 r., IV KK 299/03, Legalis 98122.

³¹ M. Czekał, *Ingerencja prokuratura w sprawach o przestępstwa prywatnoskargowe*, „Prokuratura i Prawo” 1999, nr 7–8, s. 46.

potrzebę poszanowania zasad odpowiedzialności karnej, trybów ścigania, a przede wszystkim woli pokrzywdzonego co do ścigania niektórych spośród nich. Skoro dopuszcza się wyjątki od zasady oddania w kwalifikacji prawnej czynu pełnego ładunku bezprawia, aby zachować spójne egzystowanie różnych instytucji w obszarze prawa karnego, to w imię harmonijnej koegzystencji kumulatywnej kwalifikacji prawnej oraz instytucji przedawnienia karalności konieczne jest pomijanie w kwalifikacji przepisu określającego typ czynu, w stosunku do którego termin przedawnienia już upłynął. I nie jest to dzielenie jednego czynu na kilka, wszak ocenie podlega wciąż jeden czyn. Przyjmowanie, że w takim wypadku dochodzi do dzielenia jednego czynu, stanowi przejaw pomieszania ontycznej podstawy oceny (czyn) z punktem odniesienia dla tej oceny, którym są zbiegające się przepisy. Czyn pozostaje ten sam, a modyfikacji ulega jedynie jego ocena prawna.

Występujące w prawie karnym wyjątki od zasady oddania w kwalifikacji prawnej czynu całego ładunku bezprawia, a zwłaszcza konieczność uwzględnienia również okoliczności uchylających karalność, jedynie potwierdzają nieodzowność eliminowania z kwalifikacji prawnej czynu tego przypisu, który odnosi się do przestępstwa, w stosunku do którego termin przedawnienia już upłynął. Trudno oprzeć się wrażeniu, że powołanie takiego przepisu w podstawie skazania uchybia zasadzie wynikającej z art. 101 k.k., która stanowi, że sprawcy przestępstwa nie pociąga się do odpowiedzialności karnej za określone zachowania w razie upływu wskazanego tam terminu. Pozostawienie takiego uregulowania w kwalifikacji prawnej oznacza *de facto* pociągnięcie sprawcy do odpowiedzialności karnej również za realizację znamion czynu, co do którego termin przedawnienia upłynął. Kiedy zważy się na fakt, że przedawnienie karalności jest okolicznością wyłączającą karalność przestępstwa, to podobnie jak w przypadku klauzuli z art. 15 § 1 k.k., konieczne staje się modyfikowanie kwalifikacji prawnej czynu w sposób uwzględniający konsekwencje wynikające z obydwu instytucji. Skazanie sprawcy również na podstawie przepisu odnoszącego się do przestępstwa, w stosunku do którego termin przedawnienia już upłynął, godzi w funkcję gwarancyjną prawa karnego, a przede wszystkim w instytucję przedawnienia karalności. Jakkolwiek sprawca nie ma ekspektatywy przedawnienia karalności czynu, który popełnił, to jeśli termin takiego przedawnienia upłynął, zmienia się zakres odpowiedzialności karnej, do której można go pociągnąć. Zmiana ta następuje z mocy prawa, niezależnie od woli organów ścigania czy też pokrzywdzanego, ba!, nawet niezależnie od woli samego sprawcy.

Za pominięciem w kwalifikacji kumulatywnej przepisu typizującego przestępstwo, w stosunku do którego termin przedawnienia karalności już upłynął, przemawia również tożsamy skutek procesowy tej instytucji oraz negatywna przesłanka procesowa w postaci braku skargi uprawnionego oskarżyciela w wypadku przestępstwa ściganego z oskarżenia prywatnego. Nie ulega wątpliwości, że zarówno w jednym, jak i w drugim przypadku zachodzi przeszkoda do prowadzenia procesu karnego, aczkolwiek określone są one w dwóch różnych jednostkach w art. 17 § 1 k.p.k. Trzeba jednak podkreślić, że zarówno brak skargi prywatnej, jak i przedawnienie karalności nie uchylają przestępności czynu popełnionego przez sprawcę, lecz uniemożliwiają prowadzenie procesu karnego w tym zakresie, a tym samym pocią-

gnięcie do odpowiedzialności karnej. W jednym i w drugim przypadku zachodzą przeszkody do orzeczenia kary. Jak już podkreślono, jeśli zbiegają się przepisy typizujące przestępstwa ścigane z urzędu oraz z oskarżenia prywatnego, to brak decyzji prokuratora w trybie art. 60 § 1 k.p.k. powoduje konieczność wyeliminowania tego ostatniego z podstawy skazania. Taki sam skutek musi więc wywołać upływ terminu przedawnienia odnośnie do fragmentu czynu kwalifikowanego kumulatywnie.

Zwolennicy poglądu, zgodnie z którym nie należy eliminować z kwalifikacji kumulatywnej przepisu, w stosunku do którego upłynął termin przedawnienia, podnoszą, że przedawnieniu ulega przestępstwo jako całość (zgodnie z art. 101 § 1 k.k.), a nie jego kwalifikacja prawna, że w takim przypadku czyn podlega całościowej, a nie fragmentarycznej ocenie, co miałyby przesądzać o tym, że termin przedawnienia karalności został zdeterminowany przepisem przewidującym karę najsurowszą, stanowiącym zgodnie z art. 11 § 3 k.k. podstawę wymiaru kary. Trudno oprzeć się wrażeniu, że i w takim wypadku ocena prawna czynu z perspektywy przedawnienia karalności jest fragmentaryczna, wszak ogranicza się do przepisu przewidującego karę najsurowszą. W zakresie przedawnienia odnosimy się w takim przypadku również do fragmentu czynu, a nie do przestępstwa jako całości, tj. tylko do przepisu przewidującego karę najsurowszą. Odnośnienie przedawnienia karalności do całego przestępstwa kwalifikowanego kumulatywnie nakazuje modyfikować kwalifikację prawną w zależności od upływu terminu przedawnienia w stosunku do fragmentów opisanych przepisami zagrożonymi łagodniejszymi sankcjami.

Wreszcie warto zwrócić uwagę na jeszcze jedną kwestię. Otóż w art. 8 § 1 k.k.s. przewidziano instytucję idealnego zbiegu m.in. przestępstwa skarbowego z przestępstwem powszechnym. Jej konsekwencją jest to, że mimo popełnienia jednego czynu, sprawca podlega karze za dwa przestępstwa, wszak stosuje się każdy z przepisów, tj. przepis prawa karnego powszechnego i prawa karnego skarbowego. W takiej sytuacji ontycznie mamy do czynienia z jednym czynem, ale ustawodawca nakazuje przyjąć tutaj fikcję dwóch czynów zabronionych. Nie można wykluczyć, że w takim wypadku termin przedawnienia karalności będzie inny dla przestępstwa powszechnego, a inny dla przestępstwa skarbowego. Mimo jednego czynu w sensie ontycznym, nie da się stosować w takim przypadku jednego terminu przedawnienia, wszak Kodeks karny reguluje tę instytucję odrębnie (art. 101 k.k.) od Kodeksu karnego skarbowego (art. 44 § 1 k.k.s.). Jako przykład może posłużyć sytuacja, w której sprawca nie prowadzi ksiąg rachunkowych (art. 60 § 1 k.k.s.) i w ten sposób wyrządza znaczną szkodę majątkową (art. 303 § 2 k.k.). W doktrynie prawa karnego skarbowego podkreśla się, że w takiej sytuacji zachodzi zbieg idealny przestępstwa skarbowego z przestępstwem powszechnym³². Przestępstwo skarbowe zagrożone jest karą grzywny do 240 stawek dziennych, co oznacza, że przedawnia się z upływem 5 lat (art. 44 § 1 pkt 1 k.k.s.). A przestępstwo powszechne zagrożone jest karą od 3 miesięcy do 5 lat, co oznacza, że karalność tego przestępstwa ustaje po 10 latach (art. 101 § 1 pkt 3). Jeśli krótszy termin upłynie, to oczywiście

³² Tak np. I. Zgoliński, w: idem (red.), *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 408.

jest, że przepisu typizującego czyn przedawniający się w tym krótszym terminie nie będzie można zastosować. W przedstawionym przykładzie nie będzie zatem odpowiedzialności za przestępstwo skarbowe. Podobna sytuacja zajdzie w razie idealnego zbiegu wykroczenia skarbowego z przestępstwem powszechnym, a nadto wykroczenia powszechnego z przestępstwem powszechnym (art. 10 § 1 k.k.). W takim wypadku termin przedawnienia karalności biegnie osobno dla wykroczenia i osobno dla przestępstwa, a upływ krótszego z nich powoduje brak możliwości pociągnięcia do odpowiedzialności za czyn podlegający krótszemu terminowi przedawnienia. Ustawodawca zna zatem sytuacje, w których w stosunku do tego samego czynu z sensie faktycznym biegną dwa terminy przedawnienia karalności. Podobieństwo pomiędzy zbiegiem kumulatywnym a zbiegiem idealnym sprowadza się do ich ontycznej podstawy, którą jest jeden czyn, a różnica wynika tylko z przyjęcia takiego, a nie innego rozwiązania normatywnego, które nakazuje albo multiplikację ocen bez multiplikacji czynów zabronionych, albo multiplikację ocen równoznaczną z multiplikacją czynów zabronionych. W wypadku idealnego zbiegu skazywanie za dwa odrębne przestępstwa (wykroczenia) stanowi pewną fikcję przyjętą przez ustawodawcę, wynikającą z odrębności między prawem karnym powszechnym a prawem karnym skarbowym i prawem wykroczeń. Wydaje się zatem, że można byłoby narazić się na zarzut naruszenia spójności systemowej, gdyby w razie idealnego zbiegu czynów zabronionych przyjmować konieczność uwzględnienia upływu terminu przedawnienia w stosunku do jednego z nich, ale w wypadku kumulatywnej kwalifikacji prawnej, opartej też na jednym czynie, już nie. Sądzić należy, że z powodu tego, iż podstawa faktyczna obydwu instytucji jest taka sama (jeden czyn), konieczne jest uchylenie się od zastosowania przepisu opisującego przestępstwo, w stosunku do którego termin przedawnienia karalności już upłynął. Wyłączenie stosowania takiego przepisu będzie się odbywało poprzez umorzenie postępowania w sprawie o jeden z czynów w razie idealnego zbiegu, a w wypadku kumulatywnej kwalifikacji prawnej – poprzez jej modyfikację.

Dotychczasowe rozważania pokazują, że w polskim systemie prawnym znane są sytuacje, w których mimo jednego czynu kwalifikowanego kumulatywnie z co najmniej dwóch przepisów ustawy, niektóre spośród nich są z różnych powodów eliminowane. Eliminacja odpowiedzialności za realizację znamion czynu zabronionego w takim wypadku jest wymuszona potrzebą pogodzenia kwalifikacji prawnej czynu z innymi instytucjami prawa karnego, wynika zatem z potrzeby systemowego podejścia, a także zachowania spójności pomiędzy różnymi konstrukcjami prawnymi. Te warunki spełnia rozwiązanie, zgodnie z którym w razie upływu terminu przedawnienia w stosunku do przestępstwa opisanego kumulatywnie zbiegającym się z przepisem z innymi regulacjami konieczne jest pominięcie tego pierwszego.

Oczywiście trzeba mieć świadomość, że takie rozwiązanie, jakkolwiek w sensie dogmatycznym godzi instytucję kumulatywnej kwalifikacji prawnej (art. 11 § 2 k.k.) z konstrukcją prawną przedawnienia karalności (art. 101 k.k.), to w praktyce może jednak powodować problemy z opisem czynu przypisanego sprawcy. Jeśli bowiem na skutek eliminacji jednego ze zbiegających się przepisów w wyniku upływu terminu przedawnienia w stosunku do opisa-

nego nim przestępstwa nie będzie możliwe opisanie środka, którym sprawca posłużył się w trakcie popełnienia czynu, to opisanie całego czynu może być znacznie utrudnione. Jako przykład niechaj posłuży zbieg przepisu art. 273 k.k. z art. 286 § 1 k.k., gdzie sprawca, posługując się sfałszowanym dokumentem, wprowadza pokrzywdzonego w błąd i w ten sposób doprowadza go do niekorzystnego rozporządzenia mieniem. Wylimitowanie z kwalifikacji prawnej przepisu art. 273 k.k. na skutek upływu terminu przedawnienia oznacza, że nie będzie można w opisie czynu wskazać, że sprawca posłużył się sfałszowanym dokumentem, a to pociąga za sobą fakt, że nie będzie możliwe wyartykułowanie tego, przy pomocy czego sprawca wprowadził pokrzywdzonego w błąd. Nie można wszak ogólnie napisać o wprowadzeniu w błąd, konieczne jest podanie, jak sprawca to uczynił. W przedstawionej sytuacji powstaje zatem problem z opisem czynu zarzucanego, a potem przypisywanego.

Przedstawiony przykład wskazuje na to, że proponowane w niniejszym opracowaniu rozwiązanie zasygnalizowanego problemu, mające na celu pogodzenie instytucji kumulatywnej kwalifikacji prawnej z konstrukcją przedawnienia karalności, może utrudniać praktykę stosowania zbiegających się przepisów. Wskazanych tu problemów praktycznych można natomiast uniknąć, przyjmując rozwiązanie, zgodnie z którym o długości terminu przedawnienia decyduje przepis najsurowszy. Zasygnalizowany w tytule problem jest jedynie dowodem na to, że nie zawsze można pogodzić rozwiązania dogmatyczne z potrzebami w zakresie praktyki stosowania prawa.

BIBLIOGRAFIA

- Czekaj M., *Ingerencja prokuratura w sprawach o przestępstwa prywatnoskargowe*, „Prokuratura i Prawo” 1999, nr 7–8.
- Daszkiewicz W., *Glosa do wyroku SN z 10 kwietnia 1977 r.*, sygn.. RW 116/77, NP. 1978, nr 6.
- Gałązka M., w: A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2018.
- Kardas P., *Zbieg przepisów ustawy w prawie karnym. Analiza teoretyczna*, Warszawa 2011.
- Kulik M., *Przedawnienie karalności i przedawnienie wykonania kary w polskim prawie karnym*, Warszawa 2014.
- Spotowski A., *Pomijalny (pozorny) zbieg przepisów ustawy i przestępstw*, Warszawa 1976.
- Wąsek A., *Kodeks karny. Komentarz. Tom I*, Gdańsk 1999.
- Wolter W., *Kumulatywny zbieg przepisów ustawy*, Warszawa 1960.
- Zbieg przepisów oraz zbieg przestępstw w polskim prawie karnym. Materiały II Bielańskiego Kółka Karmistycznego*, red. J. Majewski, Toruń 2006.
- Zgoliński I., w: idem (red.), *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa 2018.
- Zoll A., w: *Kodeks karny. Część ogólna. Tom I. Komentarz do art. 1–52*, red. A. Zoll, W. Wróbel, Warszawa 2016.
- Zoll A., *Zbieg przepisów ustawy w polskim prawie karnym*, „Annales UMCS” 2013, Sectio G, Ius, vol. 60.

CUMULATIVE LEGAL CLASSIFICATION AND THE STATUTE OF LIMITATIONS IN CRIMINAL LAW

Abstract

The issue of the relation between the cumulative legal classification and barring punishment by the statute of limitations in criminal law is seldom a subject of broader considerations in literature. It concerns a situation in which provisions laying down different sanctions concur, and for one of the offences specified in them the limitation period has lapsed. This raises a question whether the provision specifying that act should be referred to in the grounds for sentencing or whether it should be eliminated. Two extreme opinions on the issue were developed in the practice of law enforcement, which inspired the First President of the Supreme Court to file a motion to the Supreme Court to adopt a resolution that shall make case law uniform. The Supreme Court adopted a resolution concerning the case I KZP 7/18 on 20 September 2018. The article aims to solve the problem in a different way from the one the Supreme Court proposed in its resolution.

Key words: law, criminal law, cumulative legal classification, barring punishment by the statute of limitations

KUMULATYWNA KWALIFIKACJA PRAWNA A PRZEDAWNNIENIE KARALNOŚCI W PRAWIE KARNYM

Streszczenie

Zagadnienie relacji pomiędzy kumulatywną kwalifikacją prawną a przedawnieniem karalności w prawie karnym jest rzadko przedmiotem szerszych rozważań w literaturze. Chodzi o sytuację, w której zbiegają się ze sobą przepisy operujące różnymi sankcjami, a w stosunku do przestępstwa opisanego w jednym z nich upłynął już termin przedawnienia karalności. Rodzi się pytanie, czy przepis typizujący ten czyn należy powoływać w podstawie skazania, czy też trzeba go pominąć. W praktyce wymiaru sprawiedliwości wykształciły się dwa skrajne stanowiska w tym zakresie, co skłoniło Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego do złożenia wniosku do SN o podjęcie uchwały w tym przedmiocie, która ujednotorzyłaby orzecznictwo. Uchwała zapadła przed SN w dniu 20 września 2018 r. w sprawie I KZP 7/18. Celem niniejszego opracowania jest próba rozwiązania zasygnalizowanego problemu w sposób odmienny od tego, który zaproponował SN w swojej uchwale.

Słowa kluczowe: prawo, prawo karne, kumulatywna kwalifikacja prawna, przedawnienie karalności

LA CALIFICACIÓN CUMULATIVA Y LA PRESCRIPCIÓN DE DELITO EN EL DERECHO PENAL

Resumen

La relación entre calificación cumulativa y la prescripción de delito en el derecho penal no es frecuentemente un objeto de análisis más amplia en la doctrina. Se trata de caso en el cual hay un concurso de normas que prevén sanciones diferentes y un delito descrito por estas normas ya ha prescrito. Por lo tanto, cabe considerar si se puede mencionar dicho precepto en los fundamentos de la condena, o hay que prescindir de él. En la práctica, existen dos posturas opuestas en este ámbito, lo que motivó al Presidente del Tribunal Supremo a presentar solicitud al Tribunal Supremo de adoptar un acuerdo al respeto que consolide la jurisprudencia. El acuerdo fue dictado por el Tribunal Supremo el 20 de septiembre de 2018 en la causa I KP/18. El presente artículo intenta solucionar este problema de forma distinta a la que propone el Tribunal Supremo en su acuerdo.

Palabras claves: derecho, derecho penal, calificación cumulativa, prescripción de delito

НАКОПИТЕЛЬНАЯ ПРАВОВАЯ КЛАССИФИКАЦИЯ И ИСТЕЧЕНИЕ СРОКА ДАВНОСТИ СУДИМОСТИ В УГОЛОВНОМ ПРАВЕ

Резюме

Проблематика, касающаяся отношений между накопительной правовой классификацией и истечением срока давности судимости в уголовном праве не столь часто служит предметом более широкого обсуждения в предметной литературе. Речь идёт о ситуации, в которой правовые положения, касающиеся различных санкций, соприкасаются между собой, а в случае преступления, содержащегося в одном из них, срок давности судимости уже истёк. Возникает вопрос: следует ли классифицировать положение, определяющее это действие, на основании приговора, или его следует пропустить? В практике правосудия разработаны две крайние позиции в этой области, что побудило Первого Председателя ВС представить заявление в Верховный суд о принятии Постановления по этому вопросу, которое унифицировало бы судебную практику. Постановление было принято Верховным судом 20 сентября 2018 года по делу I KZP 7/18. Целью настоящего исследования является попытка решения представленной проблематики, отличного от предложенного в Постановлении Верховного суда.

Ключевые слова: право, уголовное право, накопительная правовая классификация, истечение срока давности судимости.

KUMULATIVE RECHTSFINDUNG UND STRAFBARKEITSVERJÄHRUNG IM STRAFRECHT

Zusammenfassung

Die Beziehungsangelegenheit zwischen kumulativer Rechtsfindung und der Strafbarkeitsverjährung im Strafrecht ist selten Gegenstand breiterer Erwägungen in der Literatur. Es handelt sich hier um eine Lage, in welcher Vorschriften verschiedene Sanktionen anwendend, zusammen münden, und angesichts eines Verbrechens mit einer solchen Vorschrift beschrieben worden zu sein, dessen Strafbarkeitsverjährungstermin bereits abgelaufen ist. So entsteht die Frage, ob die Vorschrift, welche dieses Delikt typisiert, in der Rechtsgrundlage für die Verurteilung berufen werden soll, oder diese Vorschrift gemieden werden soll. In der Gerichtsbarkeitspraxis sind zwei krasse Standpunkte in diesem Umfang entstanden, was den Ersten Vorsitzenden des Obersten Gerichtes (OG) dazu geneigt hat, einen Antrag zum OG einzureichen, um einen diesbezüglichen Beschluss zu fassen, welcher die Rechtsprechung zu vereinheitlichen vermag. Der Beschluss fiel vor dem OG am 20. September 2018 mit Aktenzeichen I KZP 7/18. Das Ziel dieser Bearbeitung ist ein Lösungsversuch des angedeuteten Problems auf einem anderen Wege, als das OG es in seinem Beschluss vorgeschlagen hat.

Schlüsselwörter: Recht, Strafrecht, kumulative Rechtsfindung, Strafbarkeitsverjährung

CLASSIFICATION JURIDIQUE CUMULATIVE ET PRESCRIPTION EN DROIT PÉNAL

Résumé

La question de la relation entre la qualification juridique cumulative et le délai de prescription en droit pénal fait rarement l'objet de considérations plus larges dans la littérature. Il s'agit d'une situation dans laquelle les dispositions relatives à diverses sanctions coïncident et où, pour l'infraction décrite par l'une d'elles, le délai de prescription de la responsabilité pénale a expiré. La question qui se pose est de savoir si la disposition qui caractérise cet acte doit être invoquée dans le fondement de la condamnation ou si elle doit être omise. Dans la pratique de la justice, deux positions extrêmes dans ce domaine se sont développées, ce qui a amené le Premier Président de la Cour suprême à soumettre à la Cour suprême une demande d'adoption d'une résolution à ce sujet, qui unifierait la jurisprudence. La résolution a été adoptée devant la Cour suprême le 20 septembre 2018 dans l'affaire n° I KZP 7/18. Le but de cette étude est d'essayer de résoudre le problème signalé d'une manière différente de celle proposée par la Cour suprême dans sa résolution.

Mots-clés : droit, droit pénal, classification juridique cumulative, prescription pénale

RELAZIONE TRA LA QUALIFICAZIONE GIURIDICA CUMULATIVA E LA
PRESCRIZIONE IN DIRITTO PENALE

Sintesi

La questione della relazione tra la qualificazione giuridica cumulativa e i termini di prescrizione è raramente oggetto di ampie considerazioni in letteratura. Si tratta di una situazione in cui convergono norme con sanzioni diverse, e nei confronti del reato descritto in una di esse il termine di prescrizione è già decorso. Sorge la domanda se la disposizione che caratterizza questo atto debba essere invocata nella base della condanna o se debba essere omessa. Nella prassi della magistratura si sono sviluppate due posizioni estreme al riguardo, il che ha spinto il primo Presidente della Corte suprema a presentare una mozione alla Corte suprema per adottare una deliberazione in materia, che unificherebbe la giurisprudenza. La delibera è stata adottata dinanzi alla Corte suprema il 20 settembre 2018, in causa I KZP 7/18. L'obiettivo di questo studio è tentare di risolvere il problema segnalato in modo diverso da quello proposto dalla Corte suprema nella deliberazione.

Parole chiave: diritto, diritto penale, qualificazione giuridica cumulativa, prescrizione

Cytuj jako: Lachowski J., *Cumulative legal classification and the statute of limitations in criminal law* [Kumulatywna kwalifikacja prawna a przedawnienie karalności w prawie karnym], „*Ius Novum*” 2019, vol. 13, nr 2, s. 107–123. DOI: 10.26399/iusnovum.v13.2.2019.18/j.lachowski

Cite as: Lachowski, J. (2019). 'Cumulative legal classification and the statute of limitations in criminal law'. *Ius Novum*, vol. 13 (2): 107–123. DOI: 10.26399/iusnovum.v13.2.2019.18/j.lachowski

